

Ana Luketić, Dominik Ribičić

Nogometni rat

„Nogometni rat“ je naziv kojim se u literaturi označava ratni sukob između El Salvadora i Hondurasa 1969. godine. Premda nogomet nije bio uzrok ratu ovih dviju susjednih srednjoameričkih država, on je bio dobar povod kojeg su vojni režimi obje zemlje iskoristili za pokretanje vojnih trupa. Neupitno je da su uzroci ovog rata ozbiljne političke, ekonomske i socijalne prirode te se tiču problema salvadorskih imigranata u Hondurasu. Dakle, kvalifikacijske utakmice za odlazak na svjetsko nogometno prvenstvo u Meksiku 1970. godine samo su zaoštrile ionako nestabilne odnose između dvaju susjeda te isprovocirale rat. Rat je započeo 14. srpnja 1969. godine te je službeno trajao samo četiri dana pa je u povijesti ostao zapamćen i pod nazivom „100-satni rat“. U njemu je živote izgubilo između 2 500 do 6 000 ljudi. Zaustavljen je intervencijom Organizacije američkih država (OAS), ali je ostavio neizbrisive tragove na gospodarske i društvene prilike u ionako politički nestabilnim i siromašnim državama.

Tijekom duge povijesti čovječanstva vođeni su brojni ratovi. Uzroci velike većine ratova su ozbiljne, a često i složene političke, ekonomske, socijalne, vjerske pa i kulturne prirode. Za razliku od uzroka, povodi ratovima mogu biti mnogo jednostavniji i banalniji, ali se upravo po njima neki ratovi najviše i pamte. Sjetimo se samo Trojanskog rata koji je vođen zbog žene, grčke princeze Helene. Toliko izgubljenih života zbog, neki će reći hira, a neki ljubavi. Slična se situacija dogodila i gotovo tri tisućljeća kasnije, samo što je ljubav prema ženi zamijenila jedna druga ljubav, ona prema nogometu, za mnoge danas „najvažnijoj sporednoj stvari na svijetu“. Upravo je „Nogometni rat“ tema ovog rada. U ovom ćemo radu objasniti zbog čega je rat između El Salvadora i Hondurasa dobio epitet „nogometni“. Međutim, detaljno ćemo objasniti i političku, gospodarsku te socijalnu pozadinu „Nogometnog rata“ kao i odnose između dviju zemalja koji su doveli do ratnog sukoba. Bio je to jedinstven slučaj u svjetskoj povijesti, naime nikada do te 1969. godine dvije zemlje nisu zaratile nakon nogometne utakmice. Isto tako, analiziramo sam tijek rata te njegove posljedice. Ova je krvava „nogometna utakmica“ trajala otprilike četiri dana, odnosno stotinjak sati te je koštala života nekoliko tisuća Salvadoraca i Hondurašana koji teške posljedice

ratnih razaranja osjećaju i dan danas. Bio je to rat u kojem nije bilo pobjednika, obje su zemlje bili teški gubitnici.

Prilike u El Salvadoru i Hondurasu uoči rata

El Salvador i Honduras su dvije susjedne države koje se nalaze u Srednjoj Americi. El Salvador je površinom najmanja zemlja američke prevlake. Sjevernu i istočnu granicu dijeli s Hondurasom, na sjeverozapadu graniči s Gvatemalom, dok jug države oplakuje Tihi ocean (Hrvatska enciklopedija, 1999 – 2009b: 551). Honduras se pak nalazi između Karipskog mora na sjeveru, Nikaragve na istoku, Tihog oceana i El Salvadora na jugu te Gvatemale na zapadu (Hrvatska enciklopedija, 1999 – 2009a: 619). El Salvador i Honduras su zemlje španjolskoga govornog područja, a prije dolaska španjolskih konkvistadora i kolonizatora na današnje teritorije ovih država, početkom 16. stoljeća, tu su obitavale srednjoameričke domorodačke kulture, između ostalih i narod Maya (Hrvatska enciklopedija, 1999 – 2009a: 552). U obje su zemlje krajem šezdesetih godina 20. stoljeća i uoči „Nogometnog rata“ na vlasti vojne hunte. Na čelu El Salvadora je predsjednik general Fidel Sánchez Hernández izabran 1967. godine, dok je u Hondurasu nakon državnog udara 1963. godine na vlasti predsjednik pukovnik Oswaldo López Arellano.

Honduraški predsjednik
Oswaldo López Arellano

Salvadorski predsjednik
Fidel Sánchez Hernández

Oni u El Salvadoru, odnosno Hondurasu uspješno provode diktaturu oslanjajući se u svojoj vladavini prvenstveno na vojsku (Velika ilustrirana povijest svijeta, 1974: 8406). Obje je zemlje šezdesetih i sedamdesetih godina 20. st. potresala duboka i dugotrajna društvena i ekonomska kriza koja je pak rezultirala aktivnošću brojnih radikalnih skupina i političkih stranaka koje su ozbiljno destabilizirale političku ravnotežu u tim državama (10). El Salvador i Honduras su pretežno agrarne zemlje te se velika većina salvadorskog i honduraškog stanovništva bavila poljoprivredom. Brojno je honduraško stanovništvo radilo na velikim plantažama kakaovca i tropskog voća, prvenstveno banana. Treba spomenuti kako je 95% ovih posjeda bilo pod vlašću bogatih veleposjednika te velikih američkih multinacionalnih kompanija, kao primjerice United Fruit Company, koje su imale veliki utjecaj na društveno-politički život zemlje (Velika ilustrirana povijest svijeta, 1974: 8406). Slična je situacija i u El Salvadoru gdje je velika većina zemlje u rukama četrnaest velikih veleposjedničkih obitelji, latifundista, koje pod svojim kontrolom drže cjelokupno salvadorsko gospodarstvo. Samo za usporedbu navedimo i podatak da čak dvije trećine seoskog stanovništva u El Salvadoru uopće nije posjedovalo zemlju (Kapuscinski, 1969).

Korijen sukoba – uzroci rata

Etiologija sukoba između El Salvadora i Hondurasu u jednu ruku kreće od analize gustoće naseljenosti ovih dviju zemalja. Honduras je površinom znatno veći od El Salvadora. Naime njegova je površina oko 112 500 km² (Hrvatska enciklopedija, 1999 – 2009a: 619), dok je površina El Salvadora otprilike pet puta manja, oko 21 000 km² (Hrvatska enciklopedija, 1999 – 2009b: 551). Međutim, kada usporedimo broj stanovnika ove dvije zemlje uoči „Nogometnog rata“ uočiti ćemo znatan nesrazmjer. Iako površinom manji, El Salvador je gusto naseljen te je 1969. godine imao gotovo dva puta više stanovnika od rijetko naseljenog susjeda (Cullen, 2009). Naime, Honduras je imao oko 2,5 milijuna stanovnika, dok je El Salvador imao gotovo duplo više (Kapuscinski, 1969). Upravo je ta gusta naseljenost, a slobodno možemo govoriti i o prenapučenosti zemlje, dodatno pogodovala ionako izraženom siromaštvu u El Salvadoru. Naime brojno salvadorsko stanovništvo uopće nije posjedovalo zemlju. Stoga su tisuće Salvadoraca još tijekom prvih desetljeća 20. st. u potrazi za kvalitetnijim životom emigrirali u druge srednoameričke zemlje. Najviše se salvadorskih emigranata u potrazi za zemljom i poslom useljavalo upravo u Honduras gdje su dobivali slobodna i jeftina zemljišta te se najviše bavili poljoprivredom (Cable, 1969: 659). Tako postoji podatak da je do 1969. godine,

odnosno do „Nogometnog rata“, oko 300 000 Salvadoraca, većinom ilegalno, boravilo u susjednom Hondurasu. S vremenom nekontrolirani priljev salvadorskih emigranata u Honduras postaje ozbiljan problem, a honduraška vlada za tešku ekonomsku situaciju u zemlji počinje okrivljavati upravo salvadorske imigrante (10). Naime, prisutnost stranih radnika nikako nije odgovarala Hondurasu budući da su Salvadorci predstavljali konkurenciju domaćem honduraškom stanovništvu te su zauzimali njihova radna mjesta (Cable, 1969: 659). Stoga honduraška vlada 1963. godine donosi zakon o tvrtkama usmjeren protiv stranaca, a u prvom redu protiv Salvadoraca. Tim je zakonom ograničena mogućnost zapošljavanja stranaca u honduraškim tvrtkama, ne više od 10% (Kos-Staničić, 2009: 85). Nadalje, u siječnju 1969. godine Honduras odbija obnoviti bilateralni sporazum o imigraciji s El Salvadorom iz 1967. godine, a koji je regulirao priljev imigranata (10). Naime pokušavajući dobiti naklonost nezadovoljnog honduraškog stanovništva koje traži zemlju, te tako smiriti napetu situaciju u zemlji, honduraški predsjednik Arellano nastoji smanjiti broj salvadorskih imigranata. Isto tako, bogati honduraški veleposjednici konstantno pritišću predsjednika Arellana na donošenje reformi usmjerenih protiv salvadorske manjine. Honduraški nacionalizam sve više i više jača, a time i antagonizam između dva naroda. Tako pod utjecajem snažnog nacionalnog zanosa, sve češćima postaju slučajevi maltretiranja, mučenja pa i ubijanja salvadorskog stanovništva u Hondurasu (8). Početkom 1969. godine honduraška vlada odlazi korak dalje te izdaje dekret kojim je onemogućila posjedovanje zemlje Salvadorcima u Hondurasu (10). Dakle, spomenuta se agrarna reforma honduraške vlade temelji na protjerivanju salvadorskih seljaka s njihove zemlje, odnosno sa zemlje koja im je po dolasku u Honduras dodijeljena na obrađivanje. Zatim bi se, na taj način oduzeta zemlja, dodjeljivala bogatim honduraškim veleposjednicima i siromašnim poljoprivrednicima, a sve s ciljem da se utiša njihovo nezadovoljstvo (Buljan, Vurušić, 2010: 209). To je dodatno pojačalo antagonizam između ove dvije susjedne zemlje, a razmirice su postale sve izraženije. Tako salvadorska vlada počinje tvrditi kako zemlja u Hondurasu oduzeta salvadorskim izbjeglicama pripada samom El Salvadoru (8). Situacija između dvije zemlje postaje sve napetija, a veliku su ulogu u rasplamsavanju sukoba odigrali i mediji koji su neprestano preuveličavali činjenice, provocirali i napuhivali trenutno stanje. Dakle, mediji su predstavljali ključni čimbenik u promidžbi nacionalističke histerije među narodima, a tu je najveću ulogu, uz, naravno, tisak, odigrao i radio (9). Nakon što im je oduzeta zemlja u Hondurasu, salvadorski migranti ostaju bez ničega, protjerani su te se između 60 000 i 139 000 njih pokušavaju vratiti u prenapućenu domovinu

gdje, zbog već ranije spomenute prenapučenosti, nisu dobrodošli. Sve je to dovelo do ozbiljne ekonomske krize u ove dvije zemlje koja dodatno zaoštrava ionako napete odnose između ove dvije države (10).

Dakle, Kos-Stanišić (2009: 85) smatra kako je rat između El Salvadora i Hondurasa posljedica dugogodišnjih nesuglasica i rastućih tenzija između ove dvije države. Naime uzroci tzv. „Nogometnog rata“ su u prvom redu ekonomske prirode, a nogomet mu je samo povod (Kos-Stanišić, 2009: 85). Jasno je vidljivo kako su ova dva susjeda imali ozbiljnih međudržavnih nesuglasica i problema i uoči nogometnih utakmica, ali neupitno je da su spomenuti kvalifikacijski susreti samo dodatno raspirili strasti ionako nemirnog naroda u obje zemlje. Slobodno možemo reći kako je ovaj rat „isprovocirao“ gol postignut u sudačkoj nadoknadi. S tim se slažu i Buljan, Vurušić (2010: 209) koji smatraju da je nogomet bio samo dobar povod vojnim huntama obiju zemlja da povedu rat koji su već dugo priželjkivale, a koji je uvjetovan mnogo ozbiljnijim političkim, ekonomskim i socijalnim napetostima između dvije zemlje. Oni naglašavaju: „Nogomet nije bio uzrok, nego samo povod za pokretanje trupa.“ (Buljan, Vurušić, 2010: 209) Stoga je ovaj rat u svjetskoj povijesti ostao zapamćen pod nazivom „Nogometni rat“ (Buljan, Vurušić, 2010: 209). Takav stav potkrepljuje i Boniface (2002) navodeći: „...reći da je ta utakmica bila odgovorna za rat je jednako točno kao i izjaviti da je ubojstvo nadvojvode Ferdinanda u Sarajevu 1914. godine bilo uzrok Prvoga svjetskog rata. U oba ova slučaja to bi značilo zamijeniti povod s istinitim povijesnim, društvenim i političkim uzrocima.“ (Boniface, 2002).

„Najvažnija (sporedna) stvar na svijetu“

Godina je 1969., a diljem svijeta se igraju kvalifikacijski susreti za svjetsko nogometno prvenstvo koje će se iduće, 1970. godine, igrati u Meksiku. Izuzetno je zanimljivo i u kvalifikacijama pod nadležnosti CONCACAF-a, nogometne organizacije zemalja sjeverne i središnje Amerike te Karipskog otočja. Naime, samo je jedno mjesto koje iz toga kraja svijeta vodi na završnicu svjetskoga nogometnog prvenstva u Meksiku, a na njega pretendiraju dva ozbiljna kandidata i ljuta nogometna rivala, El Salvador i Honduras (Boniface, 2002). Svi nam je poznata uzrečica da je „nogomet najvažnija sporedna stvar na svijetu“, ali možda bi je u slučaju Latinske Amerike trebalo ipak malo modificirati te slobodno reći kako nogomet za te ljude možda i je najvažnija stvar na svijetu. U Latinskoj Americi nogomet je nešto više od samoga sporta, nogomet je način života, za nogomet se i s nogometom živi. Stoga i ne čudi da

je odnos latinoameričkih naroda prema nogometu nešto drugačiji u odnosu na ostatak svijeta. Mišljenja smo da ga doživljavaju strasnije i fanatičnije u odnosu na narode u drugim dijelovima svijeta. Tako Kapuscinski (1969) citira jednog latinoameričkog sportskog reportera koji kaže: „U Latinskoj Americi granica između nogometa i politike je nejasna. Postoji duga lista vlada koje su pale ili bile zbačene nakon poraza nacionalnog tima.“ (Kapuscinski, 1969)

Kako je nogometna euforija dovela do rata

Prvi kvalifikacijski susret između nacionalnih nogometnih selekcija El Salvadora i Hondurasa odigran je 8. lipnja 1969. godine u glavnom gradu Hondurasa, Tegucigalpi (Kapuscinski, 1969). Utakmicu su dobili domaćini, reprezentacija Hondurasa rezultatom 1:0 zahvaljujući pogotku postignutom u posljednjoj minuti utakmice. O navijačkom fanatizmu svjedoči i činjenica da su domaći navijači noć uoči utakmice proveli ispod prozora hotela u kojemu su bili smješteni reprezentativci El Salvadora. Neumorno su pjevali i bučili, a sna za reprezentativce El Salvadora te noći nije bilo (Buljan, Vurušić, 2010: 208, 209). O tome nam svjedoči i Kapuscinski (1969): „Gomila ljudi je okružila hotel. Rulja je bacala kamenje na prozore i štapovima lupala po limu i praznim bačvama. Konstantno su bacali petarde. Neprestano su trubili iz automobila parkiranih ispred hotela. Navijači su zviždali, vrištali i neprijateljski skandirali. To je trajalo cijelu noć.“ Glavna namjera honduraških navijača je bila psihički utjecati na salvadorske igrače, uznemiriti ih kako ne bi bili spremni za sutrašnju utakmicu (Kapuscinski, 1969). Bio je to pravi, možda ne i korektni, ali za sad još uvijek sportski „rat“.

O tome koliko je sport, a u prvom redu nogomet, imao snažan utjecaj na svakodnevni život ljudi u obje zemlje svjedoči i jedan nesretan događaj koji se dogodio odmah nakon odigrane utakmice. S jedne strane radost i veselje, a s druge strane šok, razočaranje i tuga. Osamnaestogodišnja Salvadora Amelia Bolaños najemotivnije je doživjela poraz svoje reprezentacije, naime smatrala ga je poniženjem svoje domovine te je očevim pištoljem počinila samoubojstvo (Kapuscinski, 1969). Njezin se pogreb pretvorio u pravi politički događaj na kojemu su sudjelovali svi reprezentativci El Salvadora te predsjednik države, ali i stotinjak tisuća ljudi, dok je cijeli događaj popratila nacionalna televizija. Politička je situacija između dvije susjedne države postajala sve napetijom i zaoštrenijom (6).

Uzvatni je susret odigran u glavnom gradu El Salvadora, San Salvadoru, 15. lipnja 1969. godine, a domaćin je dobio utakmicu rezultatom 3:0. Salvadorci

su također uzvratili istom mjerom te su cijelu večer uznemiravali gostujuće igrače (Buljan, Vurušić, 2010: 209). Salvadorski su navijači bili još fanatičniji, a i o tome nam svjedoči Kapuscinski: „Bučna rulja navijača je razbila sve prozore hotela i unutra bacala pokvarena jaja, mrtve štakore i smrdljive krpe.“ Prema današnjim FIFA-inim pravilima, El Salvador bi, zbog bolje međusobne gol razlike, izborio nastup na *Mundijalu*. Međutim, to u ono vrijeme nije bio slučaj, međusobna gol razlika nije bila presudna te se rezultat gledao kao neodlučen pošto je svaka strana dobila po jednu utakmicu (Cullen, 2009).

Obje su utakmice odigrane u atmosferi velikog nacionalnog zanosa i ponosa, a popraćene su velikim nemirima na stadionima i ulicama, odnosno sukobima navijača dviju nacionalnih selekcija (8). Treba spomenuti i kako je u nemirima uoči uzvratne utakmice u El Salvadoru poginulo troje Salvadoraca (Cullen, 2009). Zanimljivo je kako su honduraški nogometaši na stadion došli u oklopnom vozilu salvadorskih vojnih snaga, a utakmicu su osiguravali teško naoružani salvadorski vojnici. Na stadionu su vladali apsolutno nenogometni uvjeti u kojima se igrači nisu mogli koncentrirati na igru. Honduraška je zastava spaljena, a u neredima nakon utakmice ubijeno je dvoje gostujućih navijača (Boniface, 2002) Nekako ostaje dojam da su salvadorski igrači i navijači ipak bili fanatičniji te da im je plasman na prvenstvo bio važniji.

Tako je bilo potrebno organizirati i treći, odlučujući susret koji će se ovog puta, kako pravda nalaže, odigrati na neutralnom terenu. Napokon se treća utakmica između reprezentacija Hondurasa i El Salvadora odigrala baš u glavnom gradu domaćina svjetskog nogometnog prvenstva 1970., Mexico Cityju (Buljan, Vurušić, 2010: 209). Domaćini Meksikanci su itekako bili svjesni rizičnosti ove utakmice te su strogo razdvojili suparničke navijače postavivši između njih čak 5 000 policajaca koji su se trebali pobrinuti da na stadionu ne bude nereda (Cullen, 2009). Međutim niti u ovoj utakmici nakon odigranih 90 minuta nije bilo pobjednika, završila je rezultatom 2:2, te su se zaigrali produžeci. U velikoj drami na stadionu Asteca u Mexico Cityju, 27. lipnja 1969. godine, El Salvador je u produžecima nadigrao Honduras te pobijedio sveukupnim rezultatom 3:2, a gol vrijedan odlaska na svjetsko prvenstvo postigao je Mauricio „Pipo“ Rodriguez. Njegov pogodak u sudačkoj nadoknadi izaziva neviđeno oduševljenje i euforiju u njegovoj zemlji. Rodriguez postaje nacionalni heroj u svojoj domovini, ne bez razloga, bio je to gol koji će El Salvadoru omogućiti sudjelovanje na svjetskom nogometnom prvenstvu u Meksiku, po prvi puta u povijesti te male srednoameričke zemlje (5). „Bio je to predivan osjećaj, mi smo tada pobijedili najbolju momčad u Srednjoj Americi.“ prisjeća se „Pipo“ (5).

Nakon poraza od ljutog neprijatelja, u Hondurasu

je nakon početne nevjerice i tuge domaćih navijača došlo do ozbiljnih nemira. Naime, isprovocirani slavljem salvadorskih gastarbajtera na ulicama vlastitih gradova, frustrirani Hondurašani napadaju i devastiraju salvadorske ambasade u Tegucigalpi i ostalim gradovima. Nije trebalo dugo čekati na reakciju El Salvadora koji zaoštava diplomatske odnose sa susjedom te zahtijeva naplatu štete (Kos-Stanišić, 2009: 85). U skladu s tim imamo i svjedočanstvo strijelca odlučujućeg pogotka „Pipa“ Rodrigueza: „Jedan prijatelj mi je kasnije ispričao kako je te iste večeri, nakon naše pobjede, bilo problema na zajedničkoj granici. U Hondurasu su zabilježeni slučajevi mučenja žitelja El Salvadora. To nije imalo nikakve veze s nogometom.“ (5)

Tijek rata

Isti dan kada se igrala treća, odlučujuća kvalifikacijska utakmica u Meksiku, 26. lipnja 1969. godine, salvadorska vlada prekida sve diplomatske odnose s Hondurasom. Taj diplomatski potez opravdava time što honduraška vlada nije učinila ništa kako bi kaznila one koji su počinili zločine nad salvadorskim imigrantima. Odmah potom, zatvara se granica između dvije zemlje, a otada su neizbježni i svakodnevnim pogranični okršaji (8). Tako se „rat“ s nogometnih terena seli na bojište, igrače zamjenjuju vojnici, a lopte puške. Sve je izvjesnije kako će svijet po prvi puta u povijesti svjedočiti ratu čiji je povod bio – nogomet.

Uviđajući kako je rat neizbježan, vlade obje države započinju s aktivnom militarizacijom povećavajući broj vojnika. Pošto im je SAD stavio embargo na kupnju oružja, obje se države snalaze na sve moguće načine. Između ostaloga su od američkih privatnika kupovali avione korištene još u Drugom svjetskom ratu, a Salvadorci su unajmili i nekoliko američkih vojnih pilota. Bio je to ujedno i zadnji rat u povijesti u kojem su korišteni propeleraši (8). Isto tako, kako El Salvador nije imao vlastitih vojnih aviona, Salvadorci su prenamijenili putničke avione u bombardere te su njima i izvršili prvi, zračni, napad na Honduras (6). Tim je napadom, 14. srpnja 1969. godine, službeno započeo „Nogometni rat“.

Salvadorske su zračne snage bombardirale četiri honduraška grada. Istovremeno se mobilizira i salvadorska kopnena vojska koja brzo napreduje te prelazi hondurašku granicu pokušavajući prodrijeti duboko u protivnički teritorij (Kapuscinski, 1969). Salvadorske su snage munjevitom ofenzivom odmah prvi dan rata namjeravale podijeliti Honduras na dva dijela. Brzo su napredovale u dva smjera, prema sjeveru i bogatoj dolini Sula s plantažama banana gdje su zauzele strateški važan pogranični grad Nueva Ocotepeque, glavni grad pokrajine

El Salvador i Honduras za vrijeme „Nogometnog rata“

u jugozapadnom Hondurasu. Zatim, prema istoku uz srednjeameričku autocestu, odnosno prema glavnom gradu Tegucigalpi i nikaragvanskoj granici. Salvadorska je vlada namjeravala zauzeti veliko područje Hondurasa kako bi ga kasnija naselila svojim stanovništvom ili kako bi pak stekla bolju poziciju u pregovorima za prava svojih sunarodnjaka u Hondurasu (Cable, 1969: 662) Stoga, nedvojbeno možemo zaključiti kako je ratne akcije započeo El Salvador. Međutim, ubrzo je uslijedio i odgovor Hondurasa na salvadorsku zračnu i kopnenu agresiju. Naime, honduraške su zračne snage bombardirale važne salvadorske industrijske i strateške ciljeve, a njihova se kopnena vojska spremila za obranu domovine (Kapuscinski, 1969). Bio je to, u pravom smislu tog izraza, totalni rat u kojem su sudjelovali svi slojevi honduraškog stanovništva.

Salvadorske žene i djeca bježe ispred borbi na granici

U Tegucigalpi su muškarci kopali rovove i podizali barikade spremajući se za obranu, žene su skupljale zalihe te su obljepljivale prozore, a studenti su cijeli grad oslikali tisućama grafita kojima su pozivali na hrabrost i sudjelovanje u ratu (Kapuscinski, 1969). Kapuscinski

za primjer navodi jedan od grafita: „Osvetit ćemo 3:0.“ (Kapuscinski, 1969). Obje su se zaraćene strane u prvom redu oslanjale na kopnenu vojsku, pješništvo, a važno je napomenuti kako je salvadorsko u ovom ratu bilo brojnije i bolje opremljeno (6). Obje su vojske nastojale uspostaviti kontrolu nad glavnom cestom koja je povezivala dvije zemlje. Salvadorsku je vojsku predvodio general Fidel Sánchez Hernández, a brojala je oko 21 000 vojnika, dok je honduraške snage od oko 13 000 ljudi predvodio general Oswaldo López Arellano. Došlo je i do sukoba u zaljevu Fonseca u Tihom oceanu kojeg su dijelili El Salvador, Honduras i Nikaragva. Salvadorske su snage pokušale uspostaviti vlast nad nekoliko honduraških otoka (8). Salvadorska je vojska uspjela zaći duboko u honduraški teritorij nakon čega je vlada El Salvadora postavila određene zahtjeve Hondurasu. Zahtjev za isplaćivanjem odštete je odbijen, ali je honduraški predsjednik obećao sigurnost salvadorskim imigrantima (6). U zračnim su bitkama pak više uspjeha imali honduraški piloti te su neutralizirali salvadorske zračne napade uništivši većinu njihovih zračnih snaga. Nakon toga, honduraške zračne snage provode kontraofenzivu te bombardiraju salvadorska naftna postrojenja i skladišta čime nanose znatnu štetu salvadorskoj vojnoj logistici prekinuvši dotok zaliha na front (Cable, 1969: 662). Naime, salvadorska je vojna mehanizacija ostala bez vitalno važnog goriva. To je utjecalo na slabljenje salvadorske kopnene ofenzive, a ubrzo će uzrokovati i njen potpuni zastoj (8).

Već se drugoga dana rata, 15. srpnja 1969. godine, sastaje Organizacija američkih država (OAS) te na hitnoj sjednici zahtijeva od El Salvadora obustavu ofenzive i povlačenje njegove vojske s honduraškog teritorija. Salvadorska vlada odbija taj zahtjev te traži isplatu odštete raseljenim Salvadorcima i traži od honduraške vlade da zajamči sigurnost onima koji su ostali u Hondurasu (10). Ipak, OAS je bio uporan te je vješto posredovao između zaraćenih država. Dana 18. srpnja 1969. godine pregovori

Četiri honduraška Corsair F4-U5 lete u formaciji iznad kopnene vojske

su rezultirali dogovorom o prekidu vatre koji je stupio na snagu tek dva dana kasnije. Ipak, El Salvador odbija povući svoje trupe s honduraškog teritorija, da bi naposljetku tek pod prijetnjom ozbiljnih ekonomskih sankcija vlada predsjednika Hernándeza popustila (8). Tome je pridonijelo i obećanje honduraškog predsjednika Arellana kojim je zajamčio sigurnost salvadorskim imigrantima koji su živjeli u Hondurasu (Cable, 1969: 662). Sukladno tome, vojska El Salvadora 2. kolovoza 1969. godine napokon napušta honduraški teritorij. Premda je prekid vatre stupio na snagu 20. srpnja 1969. godine, konačni mirovni sporazum između El Salvadora i Hondurasa potpisan je tek 30. listopada 1980. godine. (8)

Ishod i posljedice rata

Rat između El Salvadora i Hondurasa službeno je trajao samo 4 dana, od 14. do 18. srpnja 1969. godine, odnosno stotinjak sati pa je u povijesti ostao zapamćen i pod nazivom „100-satni rat“ (9).

U trenutku mirovnih pregovora salvadorska je kopnena vojska imala bolju poziciju u odnosu na hondurašku budući da se nalazila na honduraškom teritoriju (8). S druge strane, već smo konstatali da su bitku za nebo dobile honduraške zračne snage koje su tako potpuno zagospodarile zračnim prostorom iznad El Salvadora i Hondurasa. Isto tako, tijekom honduraških zračnih napada na ciljeve u El Salvadoru bombardirana su salvadorska naftna postrojenja i skladišta te je na taj način nanesena nepopravljiva šteta salvadorskom gospodarstvu koja je ujedno onemogućila opskrbu i daljnje napredovanje njihovog pješaštva. Premda se možda moglo očekivati da će El Salvador imati superiorniji položaj u donošenju odrednica mirovnog ugovora budući da se njegova vojska nalazila na honduraškom teritoriju, bio je to rat u kojem niti jedna strana nije izašla kao pobjednik; nije bilo nikakvih graničnih promjena. Naime analizom mirovnog sporazuma, odnosno njegovih odrednica možemo zaključiti kako nemamo službenog pobjednika i gubitnika. Obje su strane zabilježile nenadoknadle ljudske i materijalne gubitke, a rat je ostavio duboke tragove na društveno-ekonomske

prilike u obje zemlje (9). Nadalje, treba spomenuti kako nakon „Nogometnog rata“ dolazi do novoga velikog vala migracija. Naime, oko sto tisuća Salvadoraca pokušava se vratiti iz Hondurasa u ionako prenapučenu domovinu koja im nije mogla omogućiti normalan život. To dovodi do destabilizacije salvadorske ekonomije što će pak uzrokovati nove emigracije iz El Salvadora, odnosno imigraciju u druge srednoameričke zemlje i SAD (5). Isto tako, zamrli su trgovački odnosi između dvije države, a samim time dolazi i do ozbiljnije stagnacije njihove ekonomije. Sve je to dovelo do kolapsa Srednoameričkog zajedničkog tržišta (CACM) kojemu je cilj bio gospodarski objediniti male srednoameričke države koje su na taj način lakše trebale povećati tržište i zajednički prebroditi probleme koji su sputavali njihov gospodarski razvoj. Nadalje, pala je popularnost vojnih režima u obje zemlje (Black, 1982: 12). Jedna od važnih socijalnih posljedica „Nogometnog rata“ je i izraženi antagonizam između ova dva srednoamerička susjeda. Naime prošlo je više od četiri desetljeća od rata između El Salvadora i Hondurasa, ali godine nisu uspjele izbrisati nesnošljivost između dva naroda koji je vidljiv i dan danas. Nacionalne nogometne selekcije El Salvadora i Hondurasa kasnijih su se godina još nekoliko puta susrele na nogometnim terenima, ali se, na svu sreću, taj sukob nije prenio i na bojišnicu kao što je to bio slučaj 1969. godine. Više se nikada nije ponovio „La guerra del fútbol“, „Nogometni rat“ koji je ostavio neizbrisiv trag u povijesti Srednje Amerike (Cullen, 2009). Na kraju, želja El Salvadora, koja ga je i potaknula na vojnu agresiju, da stabilizira položaj salvadorskih imigranata u Hondurasu nije ostvarena. Naime, smatra se da je netrpeljivost prema Salvadorcima u Hondurasu još više porasla te se govori o pojačanim mjerama diskriminacije, unatoč danim jamstvima salvadorskoj vladi (Cable, 1969: 663).

Točan broj žrtava „Nogometnog rat“ nije poznat, a procjene autora koji su se u svojim radovima bavili ovim ratom kreću se uglavnom između 2 500 i 6 000 ljudi. Kao i u svim dotadašnjim ratovima, nedužni civili su najbrojnije žrtve „Nogometnog rata“. Tijekom rata poginulo je oko 250 honduraških vojnika te 2 000 civila. Gotovo iste ljudske gubitke bilježi i El Salvador, oko 2 000 poginulih (8). Također, autor jednog od dokumentarnih filmova o „Nogometnom ratu“, Walter Hernández, navodi kako je tijekom rata, poginulo između 2 500 i 6 000 ljudi (5). Cullen (2009) pak navodi podatak prema kojemu je „Nogometni rat“ koštao života više od 4 000 ljudi. Posljedice „Nogometnog rata“ možda najbolje dočarava Kapuscinski (1969) koji navodi da je tijekom rata između El Salvadora i Hondurasa poginulo 6 000 ljudi, 12 000 ih je ranjeno, 50 000 je ostalo bez krova nad glavom i svojih polja, a brojna su sela u potpunosti uništena.

Zaključak

Premda nogomet nije bio jedini uzrok neslaganja između El Salvadora i Hondurasa te isključivi razlog ratnog sukoba, već samo njegov povod, „Nogometni rat“ najbolje pokazuje koliko zapravo važnost ima sport, a prvenstveno nogomet u latinoameričkom društvu. On je nerazdvojno povezan s politikom i svim drugim aspektima života latinoameričkih država. Isto tako, smatramo kako je „Nogometni rat“, koji je samo još jedan u nizu intraameričkih sukoba, još jednom posvjedočio o nestabilnoj političkoj, gospodarskoj i socijalnoj situaciji u Srednjoj Americi. Još je jednom došla do izražaja nesnošljivost i rivalitet vojnih hunti Srednje Amerike koji je na ovom prostoru prisutan cijelo 20. stoljeće. Ovaj se put pitanje salvadorskih imigranata u Hondurasu pokazalo kao problem koji vlade ove dvije zemlje ne mogu riješiti diplomatskim putem, već isključivo ratom. Međutim rat nikako nije riješio problem salvadorskih migranata. Stoga možemo zaključiti kako od „Nogometnog rata“ nije profitirala niti jedna strana. Dapače, dolazi samo do produbljenja političke, gospodarske i socijalne krize na području američke prevlake. Stosatna ratna „utakmica“ između salvadorske i honduraške ratne hunte nije dala pobjednika. Dobili smo samo desetke tisuća gubitnika, Salvadoraca i Hondurašana koji su ostali bez svojih bližnjih i bez domova, a zauzvrat dobili nametnuti antagonizam i mržnju koja nema veze s nogometom.

Summary

Ana Luketić, Dominik Ribičić, The Football War

The Football War was a war fought between El Salvador and Honduras in 1969. Although football was not the cause of the war between these two neighboring Central American countries, it was the spark that ignited the conflict. There is no question that the war was caused by a series of serious political, economic, and social issues, as well as by the problem of Salvadoran immigrants in Honduras. The qualifying matches for the 1970 World Cup held in Mexico only exacerbated the already tense relations between the two neighboring countries and started the war. The war which began on July 14, 1969 officially lasted for only four days. For this reason, it is also known as the “100-hour war”. The Football War, which claimed the lives of 2500-6000 people, was ended by the intervention of the Organization of American States (OAS). Even though it lasted only for a short period of time, the Football War left an indelible mark on the economic and social conditions in the two already politically and economically unstable countries.

Literatura

1. Buljan, Ivica; Vurušić, Vlado, 2010. *Nogomet – Svjetska prvenstva*, Školska knjiga, Zagreb.
2. Kos-Stanišić, Lidija, 2009. *Latinska Amerika – Povijest i politika*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb.
3. *Hrvatska enciklopedija*, 1999 – 2009a. sv. 4, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb.
4. *Hrvatska enciklopedija*, 1999 – 2009b. sv. 9, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb.
5. *Velika ilustrirana povijest svijeta*, 1974. sv. 18, Otokar Keršovani, Rijeka.
6. Internetski izvori
7. Black, George, 1982. *Central America: Crisis in the Backyard*
8. <http://newleftreview.org/static/assets/archive/pdf/NLR13101.pdf> (29. 5. 2015.)
9. Boniface, Pascal, 2002. “Football as a Factor (and a Reflection) of International Politics”. *The international spectator* 23/4:
10. <http://www.sciencespo.fr/ceri/sites/sciencespo.fr/ceri/files/artpb.pdf> (29. 5. 2015.)
11. Cable, Vincent. 1969. “The ‘Football War’ and the Central American Common Market”. *International Affairs* 45/4:
12. <http://web.stanford.edu/group/tomzgroup/pmwiki/uploads/1206-1969-Cable-a-JHS.pdf> (29. 5. 2015.)
13. Cullen, Damian, 2009. “When qualification really is a matter of life and death”. *Irish Times*.
14. 6 000 žrtava “nogometnog” rata?: Deutsche Welle: Sport:
15. <http://www.dw.de/6000-%C5%BErtava-nogometnog-rata/a-4434853> (29. 5. 2015.)
16. *Kako nogometna euforija dovodi do rata*: Bljesak.info: Lifestyle:
17. <http://www.bljesak.info/rubrika/lifestyle/clanak/kako-nogometna-euforija-dovodi-do-rata/62946> (29. 5. 2015.)
18. Kapuscinski, Ryszard, 1969. *The soccer war*:
19. <https://libcom.org/library/soccer-war-1969-el-salvador-honduras-kapuscinski> (29. 5. 2015.)
20. *Latin America: The Football War*: About Education: Military History:
21. <http://militaryhistory.about.com/od/battleswars1900s/p/footballwar.htm> (29. 5. 2015.)
22. Wilson, Ryan. *The Soccer War: The social implications of a 100 hour war between El Salvador and Honduras*
23. <http://www.mountainmates.com/Documents/The%20Soccer%20War.pdf> (29. 5. 2015.)
24. *Soccer War 1969*: Onwar.com: Conflicts:
25. <https://www.onwar.com/aced/chrono/c1900s/yr60/fsoccer1969.htm> (29. 5. 2015.)